

21 876 (R 1403)**Tweede Facultatieve Protocol bij het
Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en
politieke rechten****Nr. 1**

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 7 november 1990. De wens dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen kan door of namens een van beide Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer of door de de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen of van Aruba te kennen worden gegeven uiterlijk op 7 december 1990.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 22 oktober 1990

Ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden¹, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer U hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen het op 15 december 1989 te New York tot stand gekomen Tweede Facultatieve Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, gericht op de afschaffing van de doodstraf (Trb. 1990, 125).²

Een toelichtende nota bij het Protocol treft U eveneens hierbij aan.

De goedkeuring wordt voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

Aan de Gouverneurs van de Nederlandse Antillen en van Aruba is verzocht hogergenoemde stukken op 7 november 1990 over te leggen aan de Staten van de Nederlandse Antillen en de Staten van Aruba.

De Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba zijn van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

¹ Art. 91, (1), add.art. XXI, GW; Art. 61, (3), G.W. 1972, en Art. 24 Statuut.

² Ter inzage gelegd op de bibliotheek.

TOELICHTENDE NOTA

Korte beschrijving van de strekking en de inhoud van het Protocol

Het Tweede Facultatieve Protocol inzake de afschaffing van de doodstraf heeft als doel het die landen die dat wensen mogelijk te maken zich internationaal te verplichten de doodstraf af te schaffen. De tekst ervan is eenvoudig en bepaalt in het enige artikel van substantiële aard (artikel 1) dat a) niemand binnen de jurisdictie van de staat die partij is bij het Protocol mag worden geëxecuteerd en b) dat elke staat partij bij het Protocol alle noodzakelijke maatregelen moet nemen om de doodstraf in eigen land af te schaffen. Staten mogen slechts één voorbehoud maken bij deze verplichting, namelijk een voorbehoud waarbij de toepassing van de doodstraf in oorlogstijd na veroordeling voor een zeer ernstige misdaad van militaire aard wordt toegestaan. Voor de Nederlandse regelgeving leidt het Protocol niet tot gevolgen, omdat in Nederland de doodstraf niet kan worden opgelegd krachtens artikel 114 van de Grondwet. De regering is een uitgesproken tegenstander van tenuitvoerlegging van de doodstraf waar ook ter wereld. Het is vooral de aantasting van de menselijke waardigheid en de onherroepelijkheid van de straf die aan het regeringsstandpunt ten grondslag liggen. Voor partij worden bestaan derhalve geen beletselen. Spoedige ondertekening zou de voortrekkersrol, die Nederland bij de totstandkoming van het Protocol heeft gespeeld, weerspiegelen.

Geschiedenis

Het Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten van 19 december 1966, (Trb. 1969, 99) bepaalt in artikel 6 dat het recht op leven van eenieder moet worden gegarandeerd, en tevens dat, in die landen waar zij niet is afgeschaft, de doodstraf alleen voor de meest ernstige misdrijven mag worden opgelegd. De doodstraf mag bovendien niet worden opgelegd aan personen die beneden de 18 jaar waren toen zij het misdrijf begingen en niet worden uitgevoerd op zwangere vrouwen. Een algeheel verbod op de doodstraf bestaat er dus (nog) niet in het internationale recht.

Een toenemend aantal landen heeft de laatste jaren besloten de doodstraf in de nationale wetgeving af te schaffen. Bovendien werd in internationale fora steeds vaker de wens geuit de afschaffing van de doodstraf tot onderwerp van een internationale verplichting te maken. Dit leidde tot een initiatief van de Bondsrepubliek Duitsland, dat van meet af aan krachtig door het Koninkrijk werd gesteund, om aan het aan het Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten een tweede Facultatief Protocol inzake afschaffing van de doodstraf toe te voegen (het eerste facultatieve protocol van 19 december 1966 (Trb. 1969, 99) betreft het individuele klachtrecht). In 1982 verzocht de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Mensenrechtencommissie om onderhavig voorstel nader te bestuderen. Pas in 1985 werd een Speciale Rapporteur, de Belgische hoogleraar Bossuyt, belast met het maken van een studie die rekening diende te houden met de meningen van de voor- en tegenstanders van een dergelijk voorstel. In het voorafgaande debat in de Mensenrechtencommissie en in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties was namelijk duidelijk naar voren gekomen dat de meningen van de lidstaten hierover zeer verdeeld waren en het onderwerp politiek zeer gevoelig lag. In 1987 kwam het rapport van de Speciale Rapporteur gereed. De rapporteur onderstreepte dat landen die voorstander zijn van de doodstraf door een eventuele regeling niet

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt op grond van het bepaalde in artikel 25a, derde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State.

gedwongen zouden worden deze af te schaffen. Niettemin zouden zij andere landen die wel een verplichting daartoe zouden willen aangaan daarin niet mogen belemmeren.

In de studie werd tevens een ontwerp facultatief protocol opgenomen dat in 1989 aan de Commissie voor de Rechten van de Mens werd voorgelegd. De Commissie voor de Rechten van de Mens besloot op haar beurt na intensieve onderhandelingen het ontwerp facultatieve protocol door te sturen via de Economische en Sociale Raad aan de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Op 15 december 1989 werd de tekst van het Tweede Facultatieve Protocol tenslotte tijdens de 44e zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aanvaard en opengesteld voor ondertekening. De desbetreffende resolutie werd aangenomen met 59 voorstemmen van de 133 uitgebrachte stemmen; 26 landen stemden tegen en 48 landen onthielden zich van stemming. Het is de hoop van de regering dat van het Facultatieve Protocol een voorbeeldwerking uit zal gaan.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Het tweede lid bepaalt dat Staten alle nodige maatregelen moeten nemen om de doodstraf binnen hun jurisdictie af te schaffen. In de Nederlandse Grondwet is vastgesteld dat de doodstraf niet kan worden opgelegd (artikel 114). Het wetsvoorstel tot herziening van het militaire strafrecht waaronder de afschaffing van de doodstraf in het militaire strafrecht, is aangenomen door de Staten-Generaal (Kamerstukken I en II, 16 813 en 17 804). Naar verwachting zal deze wet op 1 januari 1991 in werking treden.

Artikel 2

Het tweede lid bepaalt dat de Staat partij die een voorbehoud (eerste lid) maakt bij ratificatie of toetreding de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties mededeelt welke bepalingen van nationaal recht van toepassing zijn in oorlogstijd. Aangezien de doodstraf in Nederland is afgeschaft en er na het in werking treden van bovengenoemde herziening van het militaire strafrecht geen uitzonderingen van welke aard dan ook zijn (gemaakt), spreekt het vanzelf dat de regering een dergelijk voorbehoud niet zal maken.

Toen bij de totstandkoming van het Facultatieve Protocol bleek dat een dergelijke bepaling het een aantal landen gemakkelijker zou maken er partij bij te worden, is voor deze uitzonderingsbepaling gekozen.

Artikel 6

Het tweede lid garandeert dat, behoudens het voorbehoud dat in artikel 2 eerste lid mogelijk wordt gemaakt, er van het bepaalde in artikel 1 niet mag worden afgeweken in situaties zoals omschreven in artikel 4 van het Verdrag burgerrechten en politieke rechten.

Door deze bepaling wordt bevestigd dat het in Artikel 1 gaat om een zogenaamd «notstandsfest» recht zoals eveneens het geval is met de rechten genoemd in de artikelen 6, 7, 8 eerste en tweede lid), 11, 15, 16 en 18 van het Verdrag burgerrechten en politieke rechten.

De overige bepalingen van het Protocol spreken voor zich en behoeven geen nadere toelichting.

Koninkrijkspositie

De regering van Aruba heeft laten weten medegelding te wensen. De regering van de Nederlandse Antillen beraadt zich nog over de wenselijkheid van medegelding.

Derhalve wordt de goedkeuring voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

De Minister van Binnenlandse Zaken,
C. I. Dales

De Minister van Defensie,
A. L. ter Beek